

УДК 811.161.2"28 (477.42=438)

Титаренко В.М.

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

**ПОБУТОВА ЛЕКСИКА ПОЛЬСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ В
ПІВНІЧНОУКРАЇНСЬКИХ ПАМ'ЯТКАХ XVI – XVII СТ.
(НА МАТЕРІАЛІ ТЕКСТІВ ДІЛОВОГО СТИЛЮ)**

У статті досліджено вплив польської мови на формування побутової лексики староукраїнської мови XVI – XVII ст. Виявлено лексико-семантичні групи, в яких найбільше представлено полонізми. З'ясовано еволюцію аналізованих лексем в українській діалектній та літературній мовах.

Побут – невід'ємний елемент світу кожної людини упродовж усіх часів. А тому лексика побутового характеру складалася історично, починаючи ще з праїндоевропейського періоду. Дослідники відносять цю тематичну групу до найбільш стійкої частини словництва будь-якої мови [1: 124]. Оскільки в ній наявне лексичне ядро, яке залишається в процесі розвитку незмінним (наприклад, лексеми *мед, ложка, дім, одяг* тощо). Поряд із цим побутова лексика належить до найбільш динамічних груп. У ній швидко відбуваються процеси архаїзації та оновлення складових елементів. Причина в тому, що зміни в навколишній дійсності передовсім позначаються на лексичній системі, в тому числі й побутовій [2: 278]. Часто такі зміни провокують запозичені слова, які потрапляють до мови-реципієнта разом із реалією.

У XVI – першій половині XVII ст. лексикон староукраїнської мови активно поповнювався запозиченими словами. Тематичне наповнення груп іншомовними словами в пам'ятках різних жанрів студіювали І. Огієнко (Крехівський апостол) [3], М. Худаш (ділові документи Львівського ставропігійного братства) [1], М. Рогаль (літописи кінця XVII – першої половини XVIII ст.) [4; 5], Ф. Ткач (ділові тексти Б. Хмельницького) [6], І. Сабадош (ботанічна лексика) [7], В. Вітковський (на матеріалах Словника староукраїнської мови) [8] та ін. За спостереженнями дослідників та власними, з усіх запозичень найбільша кількість потрапила до нашої мови з польської. Дослідження слів іншомовного походження в північноукраїнських пам'ятках XVI – XVII ст. дозволяє констатувати, що полонізми наявні в усіх тематичних групах, які можна виділити на основі аналізованого матеріалу. Однак кількісне наповнення цих груп словами іншомовного походження не однакове. Наприклад, полонізми домінують у суспільно-політичній, соціально-економічній лексиці, германізми у військовій, латинізми в юридичній тощо. Мета статті – проаналізувати вплив польської мови на формування побутової лексики

© Титаренко В.М., 2007

староукраїнської мови XVI – XVII ст. Реалізація мети передбачає розв'язання таких завдань: виявити, в яких мікрогрупах у межах побутової лексики наявні полонізми¹, з'ясувати причини появи та простежити їх еволюцію в українській мові.

Незважаючи на те, що аналізовані тексти належать до ділового стилю, побутова лексика представлена достатньою мірою. Це, насамперед, пов'язано з призначенням документів. У змісті більшості грамот описувалися речі, які передавалися у спадок, були предметом купівлі-продажу. Вагомий відсоток серед них займали повсякденні предмети. До того ж побутові речі часто були об'єктом крадіжок. Тому писарі при укладанні дарчих грамот, особливо в зізнаннях оскаржувачів побутові предмети досить детально описували, перераховували. Внаслідок політичних, торгівельно-економічних, культурних контактів на наших землях, на думку О. Булики, поширювався чужоземний побут, переймалися чужі речі разом із їхніми назвами [9: 100]. Н. Горбачевський, наприклад, відзначає, що "Литва досить рано почала наслідувати Польщу та прийняла польський костюм" [10: XVI]. У результаті чого на позначення побутових реалій у досліджуваних пам'ятках трапляються слова польського походження.

У межах побутової лексики виокремлено семантичні групи: назви різних видів одягу, тканини, прикрас; побутових предметів; сільськогосподарського приладдя; засобів пересування тощо, тобто те, що оточувало людину в повсякденному житті.

За матеріалами північноукраїнських текстів аналізованого періоду, полонізми найбільше розширювали підгрупу на позначення **тканин, шкіри й виробів із них, різних видів одягу**, значно менше – **прикрас та оздоблення**. В аналізованих текстах засвідчено дві лексеми на позначення 'шуби з вовчого хутра': *ви(л)къ* (КК 1617: 57) (стп. *wilk* [СУМ XVI – XVII 4: 57]) та *ви(л)чуря* (ЖК 1650: 193) (стп. *wilczura* [Вр: 621]); напевно, у лексемі *ви(л)къ* відбулося перенесення назви тварини на виріб, який виготовлявся з її шкіри. Однозначно важко сказати, чи таке семантичне перенесення відбулося в старопольській, чи староукраїнській мовах, хоча у відомих нам польських лексиконах немає вказівки на позначення лексемою *wilk* одягу [ESB: 700; Б: 64], водночас не виключено одиничний випадок уживання аналізованого слова в північноукраїнській пам'ятці. До цієї підгрупи відносимо також: *влочка* (ЛК 1573: 155) (п. *włoczka* [СУМ XVI – XVII 4: 113]) 'тонка шерстяна пряжа'; *дрилиховый /насыпъки дрилиховые/* (ЛК 1632: 206) (стп. *drylichowy* [СУМ XVI – XVII 8: 206]) 'дрилиховий (*пошитий з дриліха – простого грубого полотна*)'; *кгузыкъ* (ЖК 1630: 227) (п. *guzik* [BES I: 504-505]) 'гудзик'; *катанка* (ЖК 1650: 193) (стп. *katanka*

¹ До полонізмів відносимо слова лише власне польського походження.

[ЕСУМ II: 402]) ‘вид каптана, куртка’; *киръ* (ЖК 1605: 36) (п. *kir* [ЕСУМ II: 434-435]) ‘гатунок легкого сукна’ (з п. ‘чорне сукно’); *пасъ* (ЖК 1630, 227) (п. *pas* [ЕСУМ IV, 303]) ‘пояс, ремінь’, водночас у північноукраїнських текстах засвідчуємо й питомий відповідник *поясъ* (ЖК 1590: 61); *прєстира(д)ло* (ЖК 1605: 47) (п. *preścieradło* [ЕСУМ IV: 606]) ‘простирано’; *тимецъ* (ЛК 1569₁: 140) (п. *ciemiec* [BES I: 181]) ‘гатунок дешевої вичиненої шкіри’; *охенъдо(з)тво, охо(н)до(з)ство* (ЖК 1635: 156; 1646: 326; 1649: 185) (п. *ochędóstwo* [BES II: 358]) ‘прикраса, оздоба, коштовності’; *чи(н)котора, чынкоторъ, чынъкготора* (ВК 1578: 171; ЛК 1625: 190; 1569₁: 140; ЖК 1650: 194, 206) (стп. *szyntakor* [Б: 358]) ‘гатунок шовкової тканини; пояс із напівшовкової чи бавовняної тканини’.

Значні труднощі при встановленні напряму запозичення становить лексеми *сукня* (ЛК 1578: 59; ЖК 1590: 50, 60; 1605: 56, 58) ‘плаття, одяг’. Деякі українські та білоруські мовознавці схильні вважати цей номен польського походження в українській мові (п. *suknia* [Т 2: 377; Б: 311; 11: 208], у Словнику староукраїнської мови до старопольської форми наведено також старочеську (стч. *sukňa*, стп. *suknia* [ССУМ II: 401]), а польський славіст В. Борись відзначає загальнослов’янське поширення лексеми, наводячи відповідники чеської, польської, української, сербської і хорватської мов [ESB: 586]. Відсутність докладнішої інформації не дозволяє спростувати чи підтвердити викладені погляди.

Сумнівів нема, що лексема *утерфинъ* (ЛК 1565: 112; ВК 1587: 211) (п. *uterfin* [Б: 331]) ‘гатунок тонкого сукна’ до української мови потрапила з польської. Однак не можемо цілком виключати походження цього слова від англ. *utter* ‘крайній’ *fine* ‘чудовий’ [Ф IV: 174].

Не має єдиного етимологічного джерела й лексема *хуста* (ЖК 1611: 34; 1650: 194). О. Булика в білоруській мові потрактує її як полонізм [Б: 346]. М. Фасмер зазначає, що номен у східнослов’янських мовах запозичений з польської, а джерелом його були новогрецька лексема зі значенням “жіноча спідниця” та німецька (снн.) *fustein* ‘вид тканини’ [Ф 4: 286]. В. Борись у польській мові (п. *chusta*), навпаки, вважає запозиченням із української, а в останній номен з’явився з румунської (рум. *fustă* ‘спідниця, нижня спідниця’, в якій, можливо, є лексичним балканізмом італійського походження [ESB: 72]), а А. Баньковський заперечує такий зв’язок (із румунською мовою) та виводить етимологію слова від праслов’янської діалектної форми **husta*, в польський лексикон потрапило з української [BES I: 161-162] ‘хустка’.

Під впливом полонізмів розширилися також **назви предметів домашнього і господарського вжитку**. Виявлено такі лексеми, запозичені з польської мови: *векгаръ* (ЖК 1649: 180) (стп. *wegar* [СУМ

XVI – XVII 3: 198]) ‘рама вікон або дверей’; *верцимакъ* (ВК 1601₂: 242) (стп. *wiercimak* [Br: 318, 617]) ‘макогін’; *воръ* (ВК 1625: 238; КрК 1649: 238) (стп. *wór* [ESB: 709]) ‘мішок, торба’; *ворокъ* (ЛК 1596₂: 233) (стп. *worek* [ESB: 709]) ‘торбина, ворочок, мішечок (на гроші – ще) капшук’; *вырко* (ЛК 1593₂: 20) (п. діал. *wyrko* [СУМ XVI – XVII 6: 20]) ‘рід ліжка’; *кга(р)нець*, *кго(р)нець* (ЖК 1635: 160, 161) (стп. *garniec* [ЕСУМ I: 476]) ‘міра ємності; посудина на цю міру: гарнець’; *дзюбасъ* (ЛК 1644₁: 7) (стп. *dziubas, dziobas* [ЕСУМ II: 61]) ‘гострий кінець, гостряк’; *дилеваный* (ВК 1590₁: 18) (стп. *dylowany* [СУМ XVI – XVII 8: 18]) ‘дильований’; *зверцадло* (ВК 1635: 303) (стп. *zwierciadło* [ESB: 746]) ‘дзеркало’; *зекгарокъ* (ЛК 1632₂: 214) (стп. *zegarek* [ESB, 737]) ‘годинник’; *спратъ*, *спрятъ* (ЖК 1590: 48; 1605: 25; ВК 1644: 315) (п. *sprzet* [ESB: 572]) ‘речі, сільськогосподарське знаряддя’; *тлумокъ*, *клумокъ* (ЖК 1609: 125; ВК 1578: 169; ЛК 1565: 112) (п. *tlumok* [ESB: 636]) ‘клумак, мішок’; *шмельцуга* (ВК 1629: 290) (п. *szmelcuga* [Br: 551]) ‘смальцьований попіл’.

Лексема *коневъ* (ЖК 1635: 160) (п. *konew* [BES I: 778]) ‘коновка, відро’ не зовсім прозорої етимології. В Етимологічному словнику української мови відзначена семантика цього слова взагалі не вказана. Лексему ж *конва* ‘вовняна тканина’ автори пов’язують із *канва* ‘полотно для вишивання’, що є запозиченням із французької мови [ЕСУМ II: 362, 547]. Польський етимолог В. Борись вважає цей номен західнослов’янським, безпосереднє джерело якого неясне, можливо, із германських мов: двн. *channa*, нім. *Kanne* [ESB: 247].

Виокремлено лише два слова, які характеризують транспортні засоби, їх частини: *коляса* (ВК 1608: 244; ЛК 1643₁: 785) (п. *kolasa* [ЕСУМ II: 527]) ‘коляска’; *рендикъ*, *рядик* (ЖК 1635: 179; ЛК 1638: 304) (п. *rzędzik* [Br: 474]) ‘кінська збруя’. Із цієї підгрупи лише номен *коляса* в подальшому був успадкований українською мовою. Щоправда, більшого поширення набула похідна форма *коляска*, *коляса* ж нині у вживанні територіально обмежена [12: 105].

До аналізованої групи належать також **назви кольорів**, оскільки більшість із них виступало означенням до побутових предметів та домашніх тварин. У досліджуваних пам’ятках виступають такі номени польського походження: *барцовый* (ВК 1602₁: 24) (стп. *barszczowy* [SP II: 15]) ‘темночервоний’; *бялокуроватый* (ВК 1599: 230) (стп. *białokuirowaty* [SP II: 97]) ‘білявий, біловолосий’; *вилчатый(и)* (ЛК 1622₁: 58; ЖК 1650: 194) (стп. *wilczaty* [СУМ XVI – XVII 4: 58]) (який має колір шерсті вовка) ‘сірий’; *кгришпановый* (ВК 1649: 142) (стп. *gryszpanowy* [СУМ XVI – XVII 7: 142]) ‘(кольору мідної іржі, мідянки) зелений’; *жо(л)токгоро(н)ци(и)* (ЖК 1650: 193) (стп. *żółtogorący* [ЕСУМ II: 204]) ‘жовтогарячий’; *ма(р)му(р)ковы(и)* (ЖК 1635: 188; 1650: 194) (п. *marmurkowy* від *marmurki* [Б: 198]) ‘зроблений із хутра

чорно-бурої лисиці'; *мрозоваты(у)* (ЖК 1635: 179) (п. *mrozowaty*, поіншому *pleśniwy*, *gradobity* [BES II: 219]) 'про колір коня, який має на темній шерсті узор із сивих волосин'; *доломанъ облочи(с)ты(у)* (ЖК 1635: 168) (п. *obloczysty* [BES II: 345]), напевно, 'подібний до кольору хмари'; *плеснивый* (БК 1631: 296; ЖК 1640: 307) (п. *pleśniwy* [BES II: 607]) '(масть) біло-сірий, сивий; світло-рудий'; *шарый* (БК 1578: 172; ЖК 1590: 50; 1605: 32) (п. *szary* [ESB: 593]) 'сірий', номен загальнослов'янського походження, але постать із *ш* тільки західнослов'янська [там само]; *шпаковатый* (ЖК 1630: 223; 1635: 157) (п. *spakowaty* [ESB: 605]) 'сірувато-коричневий, сивуватий'; *ябковиты(у)* (БК 1608: 245; ЖК 1630: 223), *яблокобиты(у)* (КрК 1569: 131) (п. *jabłkowity* [BES I: 566]) 'масть коня з круглими плямами розміром із яблуко'. Зауважимо, що в подальшому з виявлених полонізмів, які позначали кольори, жоден не став надбанням української літературної мови. Лише сучасна лексема *жовтогарячий*, на думку дослідників, є калькою з польського *żółtogaręcy*, *gorącożółty* [ЕСУМ II: 204]. Через відсутність належних діалектних матеріалів не можемо стверджувати, чи функціонують в сучасних говорах і на якій території виявлені в давніх текстах лексеми на позначення кольорів.

Відзначимо, що у студійованих текстах не виявлено лексем польського походження на позначення **їжі, напоїв**. Лише засвідчено номен на позначення кулінарної приправи *гвоздикъ* (ЛК 1569₁: 141) (стп. *gwoździk*, стч. *hvozdik*; який у стп. є калькою з нім. *negel-kin* [BES I: 509, 464]) 'гвоздика'. Окремі дослідники, зокрема Є. Тимченко та О. Булика, вважають полонізмом лексему *ягло* (БК 1640: 317) (п. *jagły* [Т 2: 510; Б: 373]) 'просо, пшоно', зважаючи на її поширеність не лише в південно- та західнослов'янських мовах, але й староросійській від 1638 р. [Ф IV: 543], а також у поліських говорах [13: 56; 14: 285], варто віднести до спільного українсько-польського надбання.

Більшість із аналізованих вище лексем у староукраїнській мові з'явилися лише в XVI – XVII ст. Із упевненістю до попереднього періоду (XIV – XV ст.) віднесемо слова *сукня*, *хуста*, очевидно, й *коневъ*, оскільки ці лексеми або їх похідні (*коновица*) зафіксовані у Словнику староукраїнської мови XIV – XV ст. Щодо інших, то не виключено, що окремі з них, функціуючи в живому мовленні, могли не потрапити до писемних текстів XIV – XV ст.

Через відсутність текстів ділового письма, писаних на північноукраїнській території у XVIII ст. (із цього часу наявні пам'ятки, писані переважно польською мовою) важко простежити безперервний розвиток окреслених лексем. Тому аналізований матеріал порівнюємо лише із сучасними словниками літературної мови та діалектів. Зауважимо, що з тих полонізмів, які засвідчені в північноукраїнських текстах XVI – XVII ст., у сучасній українській

мові функціює незначна кількість. Не всі досліджувані полонізми позначали реалії, питомих відповідників яким у староукраїнській мові не було. Напевно, узусний статус мали номени *верцимакъ*, *вырко*, *зверцадло*, *зекгарокъ*, можливо, більшість назв на позначення кольорів. Не виключено, що ці лексеми характеризували тогочасне розмовне мовлення, але не набули широкого поширення, оскільки в лексико-семантичній системі староукраїнської мови мали формально тотожні елементи, які в подальшому витіснили слова польського походження з ужитку. Лексему *векгаръ* витіснило запозичення з німецької мови *рама* (п. *rata*, нім. *Rahmen* [Б: 273]), яке проникло, можливо, через польське посередництво. Однак частина полонізмів позначала поняття, питомого еквівалента яким не було. Еволюція таких лексем в українській мові була різною. Низка слів перейшла до розряду архаїзмів, оскільки зникли реалії, які вони позначали (очевидно, *вилкъ*, *вилчура*, *тимець*, *киръ*, *воръ*, *шмельцуга* тощо). У літературному та діалектному вжитку залишилися номени: *гудзик*, *простирало/простирадло*, *сукня*, *гвоздика*, від окремих лексем засвідчено похідні утворення: *хустка*, *коляска*. У діалектному мовленні, зокрема північноукраїнському, збереглися назви: *ворок*, *катанка*, *чиндакора*, [12: 116; 15: 34, 63, 171], *коляса* [12, 105], *клумак* [за власними спостереженнями], а також засвідчуємо похідні: *пасок* [15: 115], очевидно, від *кир* походить назва *кирея* [15: 66], від *конов* – *коновка* [12: 153]. Спостерігаємо також перенесення назви з однієї реалії на іншу: назва *катанка*, ймовірно, після того як вийшла з ужитку реалія, яку вона позначала, в північноукраїнських говірках стала номінувати інші предмети (у різних середньополіських і суміжних говірках, за матеріалами Г. Гримашевич, лексема *катанка* використовується на позначення блузки, спідниці, безрукавки, тканини [15: 63]). Виходить із активного вжитку й лексема *ягли*, яка нині переважно вживається не на позначення пшона чи страви з нього, а у виразі: "Що їсти? – Ягли". Тобто, їсти нічого, або їжа є, але несмачна [Мойсієнко: усне повідомлення].

Таким чином, лінгвістичні факти ілюструють те, що поліщуки в XVI – XVII ст. переймали реалії польського побуту, а з ними й назви, яких на Поліссі в той час не було (*коляса*, *ворокъ*, *гудзикъ*, *киръ*, *вилчура*, *катанка*, *охендозтво*, *утерфинъ* тощо). Як свідчать полонізми в північноукраїнських текстах, очевидно, реалій власне польської культури проникало небагато (в аналізований період значно більше лексичних запозичень на позначення предметів побуту з німецької та тюркських мов). Зауважимо, що в північноукраїнських пам'ятках не виявили жодного полонізму на позначення взуття та продуктів харчування (лише засвідчено питомі назви, позначені впливом польської фонетики: *просятъ пєчени(х)* (ВК 1580: 179) (п. *prosię* [BES

П: 787]), *слоны(и) (слоны(х) рибъ* (ЖК 1611: 94) (п. *slony* [ESB, 558]) ‘солоний’; *слонина* (ЖК 1635: 159, 160) (п. *slonina* [Br, 500]) ‘солонина: засолене м’ясо, сало’). Напевно, невелика кількість полонізмів у ділянці побуту є свідченням того, що в досліджуваній період матеріальні культури поляків та українців не мали багато відмінностей, можливо, як і слов’яни в цілому (в аналізованих текстах із інших слов’янських мов не зафіксовано запозичень побутового характеру). Водночас тогочасні суспільно-політичні умови (переселення польської людності на наші землі, зокрема польських шляхтичів, полонізація української шляхти) призводили до польсько-української інтерференції, внаслідок якої з’являлися польські дублетні форми (*зекгарокъ, вирко, верцимакъ, зверцадло* тощо). Поодинокі фіксації польських дублетів та подальший їх вихід із лексики української мови свідчить, що польсько-українська інтерференція не мала глибокого характеру.

Список використаних джерел та словників

ВК 1578; ВК 1580; ВК 1587; ВК 1599; ВК 1608; ВК 1629; ВК 1631; ВК 1635; ВК 1640; КрК 1569; ЛК 1565; ЛК 1569₁; ЛК 1573 – Торгівля на Україні, XIV – середина XVII століття: Волинь і Наддніпрянщина / АН УРСР. Археограф. комісія та ін.; Упор. В. М. Кравченко, Н. М. Яковенко. – К.: Наукова думка, 1990. – 406 с.

ВК 1590₁ – СУМ XVI – XVII 8: 18.

ВК 1601₂ – СУМ XVI – XVII 3: 242.

ВК 1602₁ – СУМ XVI – XVII 2: 24.

ВК 1625 – СУМ XVI – XVII 4: 238.

ВК 1644; ЖК 1630; ЖК 1640; ЖК 1646; ЛК 1578; ЛК 1625; ЛК 1632; ЛК 1638 – Селянський рух на Україні 1569-1647 рр. Збірник документів і матеріалів / Упорядники Г.В.Боряк та ін. –К.: Наукова думка, 1993.

ВК 1649 – СУМ XVI – XVII 7: 142.

ЖК 1590; ЖК 1635 – Акти Житомирського гродського уряду: 1590 рік, 1635 рік / Підгот. до вид. В. М. Мойсієнко. – Житомир, 2004. – 251 с.

ЖК 1605; ЖК 1609; ЖК 1649; ЖК 1650 – Ділова мова Волині і Наддніпрянщини XVII ст.: Зб. док. / Підгот. до вид. В.В. Німчук, В.Русанівський та ін. – К.: Наукова думка, 1981.

ЖК 1611 – Актова книга Житомирського гродського уряду 1611 року / Підгот. до вид.: А.М. Матвієнко, В.М. Мойсієнко. – Житомир, 2002. – 392 с.

КК 1617 – СУМ XVI – XVII 4: 57.

КрК 1649 – СУМ XVI – XVII 4: 238.

ЛК 1593₂ – СУМ XVI – XVII 6: 20.

ЛК 1596₂ – СУМ XVI – XVII 4: 233.

ЛК 1622₁ – СУМ XVI – XVII 4: 58.

ЛК 1632₂ – СУМ XVI – XVII 11: 214.

ЛК 1643₁ – Архів Юго-Западной Руси. – ч. I, т. 6. – С. 784-785.

ЛК 1644₁ – СУМ XVI – XVII 8: 7.

Б – Булыка А. М. Давняя запазычанні беларускай мовы. – Мінськ, 1972. – 384 с.

ЕСУМ – Етимологічний словник української мови: / За ред. О. С. Мельничука: В 7-ми т. – К., 1982 – 2006. – Т. 1-5.

ССУМ – Словник староукраїнської мови XIV – XV ст.: У двох т. – К.: Наукова думка, 1977-1978.

СУМ XVI – XVII – Словник української мови XVI – I половини XVII ст. – Вип. 1-12. – Львів, 1994-2005.

Т – Тимченко Є. Матеріали до словника писемної та книжної української мови XV – XVIII ст. У двох книгах / Підг. до видання В.В.Німчук та Г.І.Лиса. – Київ-Нью-Йорк. – 2003.

Ф – Фасмер М. Этимологический словарь русского языка: В 4-х т. – М., 1964 – 1987.

BES – Bańkowski A. Etymologiczny słownik języka polskiego. – Warszawa, 2000. – Т.1-2

Br – Brukner A. Słownik etymologiczny języka polskiego. – Kraków, 1957. – 806 s.

ESB – Boryś Wiesław. Słownik etymologiczny języka polskiego. – Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2005. – 863 s.

SP – Słownik Polszczyzny XVI wieku. Red nacz. Mayenowa M. R. – Т. I – XXXII. – Wrocław – Warszawa – Kraków, 1966 – 2004.

Список використаної літератури

1. Худаш М. Л. Спостереження над лексичними полонізмами в українській актовій мові кінця XVI- поч. XVII ст. // Дослідження і матеріали з української мови. – Т.ІІІ. – К., 1960. – С. 121-139.
2. Струганець Л. Динаміка лексичних норм української літературної мови ХХ ст. – Тернопіль: "Астон", 2002. – 251 с.
3. Огієнко І. Українська літературна мова XVI ст. і український Крехівський Апостол 1560-х років. Літературно-лінгвістична монографія. – Варшава: Вид-во Варш. ун-ту, 1930. – Т. 1. – 520 с. – Т.2. – 192 с.
4. Рогаль М. С. Польська мова як джерело чеських лексичних запозичень в українських літописах кінця XVII – першої половини XVIII ст. // Мовознавство. – 1968. – № 3. – С. 34-40.
5. Рогаль М. С. Полонізми в українсько-білоруській діловій мові XIV – XV ст. // Лексика української мови в її зв'язках з сусідніми слов'янськими і неслов'янськими мовами. – Тези доповідей. – Ужгород, 1982. – С. 21-22.
6. Ткач Ф. Е. К вопросу о полонизмах в языке украинских деловых документов середины XVII ст. // Труды Одесского государственного

университета им. И. И. Мечникова. Серия филологических наук. – Одесса: изд-во ОГУ, 1958. – вып. 7. – С. 201-213.

7. Сабадош І. Українсько-польська взаємодія в ботанічній лексиці // *Badania dialektów i onomastyki na pograniczu polsko-wschodniosłowiańskim*. – Białystok, 1995. – С. 87-97.

8. Witkowski W. Polonizmy w języku staroukraińskim // *Annales universitatis Mariae Curie-Skłodowska*. – Lublin-Polonia. – Vol. XIV/XV. – Sectio FF. – 1996/1997. – С. 133-146.

9. Булыка А. М. Лексичныя запазычанні ў беларускай мове XIV – XVIII ст.ст. – Мінськ: Навука і тэхніка, 1980. – 255 с.

10. Горбачевский Н. Предисловіе / Горбачевский Н. И. Словарь древняго актоваго языка сѣверо-западаго края и царства польскаго / Herausgegeben und eingeleitet von O. Horbatsch. – Munchen, 1992. – С. I-XIX.

11. Свашенко А. Семантичні зміни польських запозичень в українській мові (на матеріалі пам'яток XVI – XVII ст. та сучасної мови) // *Українська мова: сучасність–історія*. – (За редакцією Ф. Чижевського, П. Гриценка). – Люблін. – 2003. – С. 203-213.

12. Никончук М. В. Сільськогосподарська лексика правобережного Полісся. – К.: Наукова думка, 1985. – 312 с.

13. Грищенко С. Д., Мойсієнко В. М. Мелені. Історико-лінгвістичний нарис. – Житомир, 1998. – 76 с.

14. Аркушин Г. Словник західнополіських говірок. У 2 тт. – Луцьк: Вежа, 2000.

15. Гримашевич Г. Словник назв одягу та взуття середньополіських і суміжних говірок. – Житомир, 2002. – 184 с.

W.M. Tytarenko. Potoczna leksyka polskiego pochodzenia w zabytkach północnoukraińskich XVI-XVII w. (na podstawie tekstu urzędowego).

W artykule przedstawiono wpływ języka polskiego na kształtowanie się potocznej leksyki języka staroukraińskiego XVI-XVII w. Przedstawiono grupę leksyczo-semantyczną, w której najwięcej odnaleziono polonizmów. Zrobiono analizę leksemów w dialekcie ukraińskim i języku literackim.

V.M. Tytarenko. Every Day Vocabulary of Polish origin in South-Ukrainian Memorials of the XVI-XVII Centuries (on the materials of the texts of business style).

The article deals with the influence of the Polish Language on the formation of every day vocabulary of the ancient Ukrainian language of the XVI-XVII centuries. Lexicosemantic groups are found in which the polonizms are presented in majority. The evolution of analysed lexemes in Ukrainian dialect and literary language was revealed.